
Europa batuaren ildoan, euskal nazionalismoa bidegurutzean

*

J U L E N Z A B A L O

*

europako Batasuna garapen urteak ezagutzen ari da 90eko hamarkadan eta, giro honetan, zokoraturik zegoen batasun politikoaren gaia berriro plazaratu da, aurreko urteotan ia ardura bakarra izana zen helburu ekonomikoa itzali gabe horregatik. Helburu politikoa presente egon zen II. Mundu Gerraren ostean proposatu ziren batasun saio guztietan eta horrela izan zen ere EB osatuko zuten erakundeetan. Hala ere, bere ondorengo ibilbidean EBk nahiko eduki zuen iraute hutsarekin, hainbeste izan baitziren aurkitu zituen oztopoak. Noizean behin batasun politikoa-ri aipamena egiten zitzaion arren, gai hau bazterturik geratu zen, 80ko hamarkadan apurka-apurka berpizten hasi arte. Baina Batasunerantzako urratsak eman ahala, handigurratsuagoak bihurtu izan dira adierazpenak eta agiriak, eta gero eta idealizatuago aurkeztu izan da etorkizuneko batasun politikoa. Honetan guztian, dudarik ez, Erdi eta Eki Europako estatuetan gertaturiko aldaketek eta Gerra Hotzaren amaierak eragin dute, ez bakarrik Europa banatzen zueneko lerroa ezabatu delako, baizik eta banaketa horren arrazoietakoa nagusia desagertzean, sozialismo-kapitalismo eztabaida ideologikoa alegia, iraganeko gaitz guztien konponbide izango den Europa batuaren mezu idealizatuari ekin ahal izan zaiolako.

► Julen Zabalo, Geografian doktorea, *Europako (zein) Batasuna* liburuaren egilea da. Valentziako espetxean preso dago.

Giro honek kutsaturik, estaturik gabeko nazionalismoek beren ekarpenak gaineratu dizkiote gaiari, Europak egituraketa politiko berria hartu behar duela argudiatzen bada, mugimendu nazionalista hauek proposamen deszentralizatzailea egin nahi dute eta. Mugimendu hauen artean, Euskal Herrikoan berebiziko eragina eduki du gai honek, halako moldez non kasu batzuetan, etorkizunari begirako funtsezko erreferentzia puntua jotzen baita Europaren egituraketa politiko berria.

Izan ere, estatu independentearen osagarri gisa batzuetan edo haren ordezkoko modura ulertua besteetan, supraegitura politikotan integartzeko joera aspaldikoa da Euskal Herrian. XIX. mendean zehar, eta federalisten eraginez gehienbat, oihartzun handia eduki zuen Iberiako Federazioa eraikitzeko proiektuak. Ideologia guztietako nazionalistek (liberalak, kontserbadoreak, ezkerrekoak) eutsi zioten asmo honi XX. mendeko hasierako lau hamarkadetan, baina II. Mundu Gerraren ostean batik bat, proiektu zaharra ere zen Europako batasunak ordezkatu zuen hura eta gaur arte heldu zaigu joera hau (ik. Zabalo, 1994). Batasun hau, ordea, era desberdinez ulertzen dute batzuek eta besteek eta horretaz eta oraingo Europako Batasunetik euskal alderdi nazionalistek itxaron dezaketenez arituko naiz idatzi honetan.

Alderdi abertzaleak, Europa batua eta oraingo Europako Batasuna

Europa batuaren alde alderdi nazionalista guztiak daude Euskal Herrian. Izatez, II. Mundu Gerraren ostean Europako batasunaren alde eragingarriro mugitu ziren Nazionarteko Talde Berrien barruan (Europako kristaudemokratek bultzatuak) EAJ zegoen. Eta 1963ko Aberri Egunean Iparraldeko abertzaleek Itsasuko Gutun famatua aurkeztu zutenean, aipamen egiten zitzaion Europako batasunari. Berdin egin zuen ETAk urte hauetan eta antzeko aipamenak ikus daitezke orduko euskal erakunde politiko guztietan. Baina alderdiek aintzat hartzeko kontsigna jo arren,

ezin esan daiteke oso herritarra bihurtu zenik. Egia esan, goi maila teoriko batean geratu zen, independentziari alternatiba bat eskaintzeko askotan. Euskal Autonomi Erkidegoan autonomiak sortu zuen zirrarak, independentziarako bidearen hasiera modura aurkeztua batzuetan, oraindik gehiago baztertu zuen gaia, baina 1980ko hamarkadaren erdi aldera batu ziren hiru faktorek protagonismo berria ekarri zion: batetik, eta esan dugunez, urte hauetan mezu europarazalea berpizten da; bestetik, Hegoaldea EEEen (Europako Ekonomi Elkartean; EBren orduko izena) integratzen da 1986an; eta azkenik, Europako Parlamenturako ordezkariak botu zuzenen bidez hautatzen hasten da 1987tik aurrera eta alderdiek, hortaz, gai honen inguruko hauteskunde kanpainak eratu beharko dituzte eta euren jarrera argitu, ondorioz.

Baina gauza bat da Europa batua eta beste bat gaur egungo Europako Batasuna, eta lehenean denak badaude ados, oso iritzi kontrajarriak agertzen dira bigarrenari dagokionez. Hots, Europa idealizatua denek onartzen dute, oraingo gaitz guztien konponbide modura aurkeztua izaten denez, zaila baita bere kontra egotea, baina batasun horren hazia den EB gai eztabaidatua da eta asko dira baieztapen horrekin akort ez daudenak. Begira ditzagun euskal alderdi nazionalisten jarrerak esaniko Europako Parlamenturako 1987ko lehen hauteskunde horietatik aurrera.

Europa batuaren aldeko jarrera oso onartua da, esan dugunez, alderdi nazionalisten artean eta bere formulazio idealizatuan Euskadik Europa barruko federazio bat osa dezala errebindikatu ezezik, pertsona, talde eta herriekiko begirunea gordeko duen Europa askea ere galdatzen da. Ez dugu honen adibide zehatzik isladatuko, oso ugariak dira eta. Hala ere, diferentziak nabaritzen dira alderdien artean eta, oro har, esan daiteke EB (alderdia), EMA, HA, HB eta Zutik-ek ez ziotela aipamen gehiegirik egiten batasunari hasieran eta gutxiago oraindik Europako Batasunari, kritika egiteko ez bazen. Ondoren, berriz, ugariagoak izan dira aipamenak, tonu kritiko eta mesfidatiaz gehienetan. EA eta EAJren artean, ordea, askoz erabiliagoa izan da gaia, ez bakarrik batasun idealari dagokionez, baizik eta batasun

horren hazia izan nahi duen oraingo EBri dagokionez ere. Bigarren maila honetan parte hartzeko borondatea erakusten da eta errebindikazio zehatzak egiten dira nazio arazoa konponbidean sar dadin.

Denetatik, EAJ da EBren aldeko aposturik argiena egiten duena eta ekonomia mailan, esate baterako, guztiz identifikaturik ageri da. EB aukera ezin hobea ikusten dute Euskal Herriaren batasuna lortzeko. Azken aukera, egia esan; harrapatu beharrekoa. Estatu independentziaren bidea bazterturik —gaur egungo munduaren interakzioak ezina egiten baitu—, Europako Nazioen Elkarte osatzea da alderdi honen proiektua, non Euskadi partaide bat izango bailitzateke, aske eta batua. Prozesu luzea iragaritzen da, apurka-apurka botere maila berriak lortuz beteko dena eta azkenean estatu independentziaren bidetik lor zitekeen botere maila berdina eskuratuko lukeena. Errealistagotzat jotzen den bide posibilista eta gradualista honen lehen ekimenak izango lirateke Europako Parlamentua bultzatzea eta eskumenez betetzea, nazio guztiei zabalik legokeen Europako Senatua sortaraztea, hauteskunde barruti autonomikoak eratzea eta, oro har, instantzia guztietan parte hartzea eta estaturik gabeko nazioen eskubideak bertan errebindikatzea. Aipa dezagun ere antzeko jarrera defenditu zuela desagertu arte Euskadiko Ezkerrak, baina EAJk baino ilusio gutxiago pizturik nazio helburua betetzeko aukeraz (benetan errealistago joz, agian). EBrekin identifikaturik, eskuragarriago eta profitagarriago jotzen zuen Europa barruko makroerregio atlantikoa osatzea, EAE, Nafarroa eta Akitania bilduz. EAK, azkenik, interes handia jartzen du gai honetan, baina Europako batasun batera heltzeko, Euskadik aurretik estatua osatua joan behar duela uste dute, eskubide osoko partaide izan dadila nahi bada. Ez dago, hortaz, auzia atzeratzerik, EAJk iradokitzen duen moduan. Behin-behineko eta hasierako urrats bezala, autonomiek EBrekin zuzenean negoziatzeko ahalmena eskatzen dute, estatuaren bahetik iragazi behar izan gabe. EBrekin kritikoago agertzen da EAJ baino eta Senatua errebindikatzen du nazio guztiek beraien ahotsa plaza-ra dezaten¹.

EBren problematika hurbilarekiko kezkak eta aipamenak askoz gutxiago dira beste alderdien artean. Europa batu idealari baietza eman ondoren, EBk dakartzan arriskuez ohartaraztea izaten da alderdi hauen jokaera euren idatzietan, kontrol ekonomiko, politiko, sozial eta kulturalaren galera posiblean laburbil daitekeena: langilearentzako baldintza txarragoak, kanpoko inmigrazioari jartzen zaizkion oztopoak, erabaki politikoak gero eta instantzia altuagotan hartzea, nolanhiko batuketa batek ekar lezakeen inposaketa kulturala, eta abar. Jarrera kritikoak agertzen dira Parlamentuaren efektibitateaz eta zalantzan ipintzen da Senatuak lor lezakeen eragingarritasuna. Horren guztiaren aurrean, Euskal Herriak Europa batuaren barruan goreneko subiranotasun maila edukitzeko eskubidea azpimarratzen da². Azken honetan bat egiten dute aurreko multzoan ikusi ditugun alderdiekin. Denek errebindikatzen dute, beraz, Europa, oso era desberdinetan bada ere. Baina zer itxaron dezakete oraingo Europako Batasunetik?

Oraingo Europako Batasuna eta etorkizuna

Orain Europako Batasuna deritzon erakundea II. Mundu Gerra osteko giro europarzalean sortua da eta europarren batasunaren bidean bete den urratsik sendoena izan da, zalantzarik gabe. Eta sendoena izan da aurreko proiektu gehienek falta izan zituzten osagai batzuk sartzen jakin izan zuelako, besteak beste, estatuetakoa gobernuen parte hartzea (eta ez ekimen indibidualak, aurretiko gehien modura); eredu garbirik ez adieraztea interes desberdinek bildu ahal izateko; eta zentzu praktiko iraunkorra, helburu ideal urrunak eta unean unekoak bat egiten jakin zuena. Heater-ek dioenez, EEE bere aurretik agertutako proiektu eta mugimenduen zordun da hein handiz. Europako Estatu Batuen ideia XIX. mendekoa da; integrazio ekonomikoarekiko interesa 1920ko hamarkadan sortzen da; eta erabiltzen diren kontzeptu batzuk zaharragoak dira era berean, Saint-Simon-en bake helburua, kasu. Antzera gertatzen da, gainera, beste puntu batzuetan (1992:178).

Hala ere, faktore hauek batzeko trebetasunak proiektua martxan ipintzeko balio izan bazuen, egunean eguneko jarduerak bide praktizistatik, edo praktizistegitik, abiatzera eraman zuen eta hasiera batez lortu zuen onespén zabala galduz joan da ordutik, erakundea proiektu berriztatzaile eta askatzaile, eta ez gobernuen tresna hutsa, bihurtu nahi zutenen aldetik batez ere.

Baina federaziozale askok EBren bidea gaitzesten badu ere, erabilgarria da askorentzat, egin beharreko aldaketa eta zuzenketak sartuz gero. Berdin uste du Euskal Herriko zenbait nazionalistak, ikusi dugunez, eta antzera gertatzen da estaturik gabeko beste nazio batzuetan ere. Euskal Herrikoarekin batera indartsuen diren mugimendu nazionalisten artean nabaria da uste hori. Katalunian, bertako alderdi koaliziorik indartsuenak, Convergencia i Unió delakoak, erreferentzia puntu iraunkorra dauka EBn, beronen barruan independentea izateko aukera zuzenean aldarrikatzen ez badu ere. Eta Eskozian ere oso jarrera positiboa jasotzen du oraingo EBk, orain urte batzuk gertatzen zenaren kontrara. Hango alderdi nazionalista hegemonikoak, bestalde, Scottish National Party delakoak, bai eskatzen du EB barruko independentzia (ik. Keating, 1996: 189 eta 222). Alderdi nazionalisten amets hauek, ordea, ez dutoz bat aipaturiko bide praktizistarekin eta euren gauzapeña benetan urruna eta gertagaitza jo behar da, jarraian ikusiko dugunez.

Federaziozale, nazionalista, ezkertiar eta beste askoren ametsak Europa batuan ipintzen dira eta horra heltzeko modua oraingo EBren bilakaera izan daiteke, naturala ez bada, indar hauek derrigortua. Bilakaera hori gerta dadin urrats asko bete beharko lirarteke, baina oztoporik handiena hasiera-hasieran egongo dela ziurtasun guztiz esan daiteke, ezen zerbait mugitzen has dadin oraingo EBren funtsa diren estatuen borondatearekin kontatu beharko litzateke eta ziurtzat jo daiteke aurka agertuko direna. Hala ere, esan dudanez, bilakaera derrigorturik ere bultzateke, baina nork bultzatua? Gordon Smith-entzat, nazio-estatua hain da boteretsua gaur egun, non nahikoa baitzaio inertzia hori profitatzea aurrera egiteko, zerbait hobeagorik as-

matzen ez den bitartean (1987: 247) eta momentuz ez dago inor izugarrizko indar horri aurka egiteko gai denik. Baina horrek ez du esan nahi horrela izango denik beti. Bilakaera ere gerta daiteke eta horrek eragina edukiko luke Euskal Herrian, noski.

Argi utzi behar da, hasiera batez, Europako Batasuna deritzon erakundea Europako estatu batzuek eraikia dela eta, ondorioz, estatu horiexetako gobernuek kontrolatzen dutela eta ez beste inork. Gobernu hauek nazio-estatuak ordezkatzan dituzte eta, hortaz, zentzugabekeria da esatea nazio-estatu egitura ahitua dela. Ez du beti iraungo eta adierazle askok bere nagusitasuna mehatxaturik dagoela diosku, baina, kontuz, beste adierazle askok kontrako joraz ohartarazten gaitu eta. Edozein kasutan, bere hondamena ez da ez bihar ez etzi gertatuko eta integrazio handiagorantzako bilakaera egiten bada, estatuak eurek eman beharko diote hasiera prozesuari. Baina nola hori?, kontraesankorra bailitzateke estatuak euren subiranotasuna galtzea dakarren erakunde bat eraikitzea. Paradoxa bada ere, subiranotasun apur bat galduta, nazio-estatuak bere iraupena bilatzen du, ezen munduan gertatu diren aldaketek ezina egiten zuten aurreko egituraketa. Geoestrategian, ekonomian, politikan, gizartean edo kulturaren eskala globaleko erronkak agertzen ziren eta nazio-estatu isolatua ez zen gai problematika hari aurre egiteko. Nahikoa omen zen, ordea, nolabaiteko integrazioa lortzea arazoei jarkitze-ko eta halaxe egin zuten. Honela laburtzen du Mann-ek:

Europako Nazio-estatuak ez daude hiltzen, ezta zaharkitua geratzeko puntuan ere; funtzio batzuk eskualdatu dituzte bakarrik, eta baliteke etorkizunean ere egiten jarraitzea. (1993: 109)

EBren bilakaeraz mintzatzeko ginen eta nazio-estatu indarrak aritzen jarraiki dut. Nahita, inportantea baita adieraztea bilakaera hori ez dela halabeharrez gertatu behar eta, hortaz, daitekeena dela oraingo egituraketari ere eustea, integrazioari gehiago ekin barik, Gallisot-ek dioenez, iraupen horretan asko baitira interesatuak, abantaila argiak ateratzen dituztenak (funtzionarioak, lobbyak...)

besteak beste (1992). Estatu partaideen lehen helburua eurenari eustea da, beraz, bidean ahalik eta gutxien galtzen saiatuz. Bilakaeran sei maila bereiz daitezke (nire beste lan batez —Zabalo, 1997— baliatu naiz honetarako).

Lehena oraingo estatuen elkarteari dagokio, estatuen beharrek inposatua, helburu zehatz batzuk erdiesteko, euren subiranotasuna behin ere arriskutan ipini gabe. Bata-suna bilatzeko zio nagusia ekonomikoa da, zeina helburu politikoen gainetik ipintzen baita. Jakina denez, integrazio ekonomikoak tirabira gutxiago sortzen du partaideen artean, emaitzak azkar ikusten direlako eta baita bakoitzaren subiranotasun politikoa neurririk handienez salburik geratzen delako ere. Ildo honetan, oraingo erronka nagusia diru batasuna osatzea da. Eta ondoren, aukera desberdinak proposatzen dira. Asko dira EBn sartzea eskatu duten estatuak eta oraingo partaideek mesfidantzaz begiratzen diote prozesuari, arrazoi estrategikoak direla eta, batzuentzat, politikokoak besteentzat, ekonomikoak zenbaitentzat... Badi-ra erakundea gehienbat ekonomia eta merkataritzara mugatu nahi dutenak eta helburu politikoagoak eta integraztaileagoak dituztenak. Batzuek «espazio ekonomiko batu» bat eraiki nahiko lukete, Europako estatu guztiei zabalik. Besteek, onartu egingo lukete espazio ekonomiko zabal hori, baina espazio politiko mugatu bat estatu batzuentzat gorderik, oraingo EBkoentzat gutxi gora-behera. Edozein kasutan, estatuen elkartea izaten jarraikiko luke, orain artekoa modukoa, eta estatuak lirateke ardatza. Epe labur-ertainean (2002rako jarri da Diru Batasuna indar betean egoteko epea eta urte horietarako partaide berrien sarrera aztertzea) besterik ezin da itxaron eta esan gabe doa Hego Euskadik ezin duela hor protagonismorik eduki. Eskatzen den Europako Senatua bera (Herriena) ez da lor daitekeen gauza.

Integrazio handiagorantz jo nahi duen pentsaera le-
rroak arrakasta lortuko balu, eta estatuen jarkiera inertzia-
la garaitu ondoren, estatuen konfederazio bat eraiki liteke,
zeinean batasunak eskumen gehiago eta indar handiagoak
bilduko bailituzke, baina nazio subiranotasuna estatuetan
egonik oraindik. Hala ere, estatu batzuek defenditzen du-

ten aukera hau epe luzera planteatu behar da, gaurgero hogei urte gutxienez; eta estatuak bailirateke ardatza, Euskal Herriak ez luke zer eginik edukiko. Europako Senatua era liteke menturaz.

Konfederazioak federaziorako zubia direla esaten da, hots, integrazio estuagoko egitura batera abiatzeko, eta, kasu horretan, EB estatuen federazioa bihur liteke, non batasunak pisuzko eskumenak hartuko bailituzke eta estatuen indarra nabarkiro gutxitua agertuko bailitzateke zerbait arlotan. Puntu honetara heldu ahal izateko integrazioaren aldeko indar eskerge beharko litzateke eta populazioaren aldeko iritzia ere, horrela bakarrik lor bailiteke estatuen berezko jarkiera garaitzea. Oraindik estatuen federazioa izango litzateke, baina errazagoa izango litzateke partaide berriak onartuak izatea, estatu partaideetako banaketetatik sortuak balira ere. Errazagoa izango litzatekeela esateak ez du esan nahi, ordea, litekeena denik; aukera adierazi gura du, baina oso zaila dirudi. Euskadiren lehen aukera izango litzateke, atzetik mugimendu sendo lehiatsu eta, hein batez gutxienez, erasokorra baleuka. Konfederazioa baino epe luzeagora jarri behar da aukera hau edo, agian, etorkizunerako eta epe jakinik gabeko hipotesi modura.

Hipotesi hauen artean, eperik jarri gabe, beste aukera batzuk zabal daitezke, hala nola, Herrien Europa, Nazio-estatu berria Europa, edo Mendebaldeko Europa, mailakoa eta Erregio-inperioa ere. Ez ditugu hemen garatuko, baina, noski, Nazio-estatuaren kasuan Euskadik ez luke subirano-tasunik edukiko (hala ere, suma daitekeenez, nazio fideltasunak desaktibaturirik egongo lirateke puntu horretara heldu ahal izateko); Erregio-inperioan izaera onar zekiola lor lezake, baina nazio fideltasunak oraingo indar soziala galdurik edukiko lukeela itxaron daiteke, aurreko kasuan bezala. Herrien Europa da, azkenik, nazionalistek nahiago duten aukera, oraintxedanik ere, baina bidea luze eta oztopoz bete izango dela aurreikus daiteke.

Aukera posibleen zerrendatzea eta denboran ordenatzea baino ez dut egin. Iritzi bat baino ez. Epeekin jokatzea beti da arriskutsua eta, batez ere, argi utzi gura dut ez

dagoela inolako determinismorik planteamenduan, hots, posible da edozein momentutan edo puntutan haustea, bilakaeran atzerantz egiteko edo azkarrago aurreratzeko. Abagadunean abagaduneko indar harremanek erabakiko dute auzia. Puntu bat argi utz daiteke, ostera: epe labur-ertainera nekez mugituko da ezer EBren egituraketa politikoan. Hau dela eta, zentzurik ez dute Diru Batasunaren ezarrera batasun politikoaren hasiera aldarrikatzen dituzteneko iritziak, helburu ekonomikoak politikoekin nahasten dituzte eta. Okerrago agian, EBn hasieratik nagusitu zen ekonomizismoak eraginik, integrazio ekonomikoa nahikotzat jotzen da, politikoak halabeharrez hari itsatsirik joan beharko balu bezala. Agian ere, politika eta hauteskunde interesak egon daitezke honen guztiaren atzean, aurreko usteari gehiturik. Dakardan adibide bakar bat argibide gisa. Europako Legebiltzarrean EAJren ordezkaria den Josu Jon Imazek hamabost urtetan zifratzen du Euskal Herriak, EAEk behintzat, Europa barruan subiranotasuna erdiesteko itxaron beharreko epea. *Argia* astekarian eginiko elkarrizketa batean (1996-7-14, 1.586: 8-11 or.), nahikoa iritzi dio denbora tarte horri Europako Batsunak estatueta-ko eskumen gehienak eta inportanteenak beregana ditzan eta, ondorioz, EB nagusi izanik, EAE gutxienez Espainia eta Frantziaren pare gera dadin, azken hauek subiranotasun maila beheraturik edukiko dute eta. Hau dena hamabost urtetan, behin baino sarriago errepikatzen duenez, gaineratzen duelarik: «azken mendeetan lortzerik izan ez duguna eremu horretan lortzeko modua izango dugu». Alternatiba egokia independentziari kontrajartzeko, baina zentzurik gabekoa, ene aburuz, hain epe laburrera, nioen bezala. Eta epe luzera ere... ikusteko dago!

Etorkizuna, alderdi abertzaleak eta Europa batua

Euskal nazionalismoaren adar batek beti uste izan du estatu independente bat erdiestea, nazio-estatu klasikoen gisara, ezina, baliobakoa, urrunegia edo ez-aholkugarria

zela, eta hura frogatzeko argudio desberdinak erabiltzen ziren. Baina helburu klasiko hari ezin zitzaion autonomia hutsa kontrajarri alternatiba bezala, hura bakarrik eskatzean Espainia eta Frantziaren nagusitasuna onartzen baitzen, eta hura defendigaitza zen independentzia aldarrikatzen zuen, eta horrexetan oinarriturik nazionalismoaren esklusibitatea errebindikaten zuen, sektorearen aurrean. Beste sektore ez-independentzizale honek ondorio berberera eramango zuen alternatiba landu behar zuen, beraz, eta Iberiako Konfederazioa edo Herrien Europa proiektuak aurkeztu zituen. Euren abantailak tentagarriak ziren: independentzia lortezina zen, baina proiektu hauek lortzeko bidean zeuden eta epe labur-ertain batera gauza zitezkeen, prozesu erraz, azkar eta eroso baten bidez, gainera. Alternatiba hau, bestalde, sektore independentzizaleak ere onartzen zuen, baina independentziarekin bateragarri eginez beti eta ez aurkakotzat aurkeztuz (ik. Zabalo, 1994).

Denborak ez bide du norberaren alternatibaren bikaintasunaz eta hausnarketaren egokitasunaz beste sektorea konbentzitu eta gaur biek diraute gora-behera gutxirekin. Independentziaren aurkako sektoreak, oro har EAJko sektore batek gidatua, lortezina irizten dio independentziari, estatuen arteko interdependentziak ezina egiten baitu horrelako prozesurik garatzea. Independentziaren aldeko sektoreak, berriz, inoiz ez bezain beharrezko irizten dio prozesu horri ekitea, Euskal Herriaren geroa inoiz ez bezain arriskutsu ikusten du eta. Argudio modernoak ohiko helburuak justifikatzeko, ikusten denez. Zelan eragin dezake honetan guztian EBren ibilbide berriak?

Argitu beharko litzateke, lehen-lehenengo, Europa batuaren eta Europako Batasuna erakundearen artean dagoen desberdintasuna, lan osoan zehar egiten saiatu naitenez. Lehena ideal bat da eta bigarrena ideia gauzatu bat. Eta bereizi beharra ikusten dut nahaste handia dagoelako puntu honetan, bai gizartean eta bai alderdi abertzaleen artean ere. Horrela uler daiteke, momentu eta leku desberdinetan, kontraesankorrak diruditen mezuak jaulkitzea, batzuetan Europa batuaren alde agertuz eta besteetan batasuna gaitzetsiz. EAJ kenduta, beste alderdi guztiak jaus-

ten dira, hein desberdinez, nahaste horretan (EAJ, ordea, alde agertzen da kasu guztietan). Baina oinarrian dagoena da Europa idealari baietza ematen diotela eta batasun gauzatuaz, EBz, eztabaida gehiago dituztela.

Izan ere, Europa batuaren irudi ideala handitu egin da azken urteotan, Erdi eta Ekialdeko Europako «sozialismo errealdaren» esperientziak porrot egin ondoren batez ere. Nola sozialismoa erreferentzia ideala izan den (eta bada oraindik askorentzat) urte anitzez, hala orain europarren batasuna betetzen ari da, batzuentzat, hutsune hori. Idealizazio honetan, norberaren arduren mistifikazioa islatzen da. Eskema, ezaguna bezain erabilia da: iragan paradisuarra bilatzen da, ondoren endekatu dena; batasun paradisuarraren bilaketa jin da gero, Erdi Arora atzera daitekeena; batasuna denon helburua izan da beti, baina ezin izan da inoiz lortu; orain, berriz, gauzagarri antzematzen da eta aro loriatsu berria iragartzen da, zeinean norberak faltan zeukana erdietsiko baitu, nazionalistak nazioen Europa, federalistak federazio egitura, sozialista klasikoak berdintasun ekonomikoa, kontserbadoreak nazio-estatu bermea, liberalak garapen ekonomikoa, eta abar; eta denek, aberastasuna, bakea eta ongizatea. Horregatik daude denak alde; egongo ez dira, ba? nork egingo lioke uko horrelako ikuspegi bati!

Hori da Europa batuak ordezkatzeko duena, baina ez Europako Batasunak, berau Europa batu bat baino ez da eta, Europa batuaren bidean eraiki den proiektu bat, baina ez bakarra eta ez aipaturiko Europa idealaren ildotik doana. EBk Europa batzeko beste ikuspuntu bat garatzen du, nahiz eta posible izan etorkizunean norabide hori berbideratzea. EB helburu gehienbat ekonomikoak dituen erakundea da, politika arloan zerbait egin gura duenean jarkiera handiak aurkitzen dituena, are handiagoak norberak egingdako Europa idealaren iruditik aldentzen den neurrian. Ez da ezkertiar askoren gustukoa, jakina denez, baina ezta eskuindar askorena ere, Britainia Handiko kontserbadore talde batek argi utzi duenez eta beste estatuetan ere frogatzen daitekeenez, indar gutxiagoz bada ere (ik., adibidez, Gortazar, 1994). Ez da nazionalista, federalista, feminista, sindi-

kalista, ekologista, askoren gustukoa ere, ezta arrazismoaren kontrako edo kulturaren aldeko talde askorena ere. EBk jarkiera handiei egin beharko die aurre politikoki garatu nahi badu; horrexegatik hartu behar dira patxadaz helburuak betetzeko epeak.

Esanak esan, kontuan hartu behar da EB Europa batu bidean dagoen proiektu gauzatu bakarra dela eta, beraz, nahitanahiezko erreferentzia Europako agente politikoen zat. Hori dela eta, gogorrago kritikatzten zaio uneko arazoe-kiko loturan dagoen problematika (ekonomian, langabezia; gizartean, inmigrazioaren kontrako neurriak...) urrutira planteatzen dena baino. Eta azken multzo honetan sartu behar da nazio arazoa, zeinaren konponketa asmo idealen barruan sartzen baita. Hori dela eta, EBk kritika gutxi jasotzen ditu, arlo honetan, nazionalisten aldetik, zeren, azken finean, estatuen indarra jaitzarazteko tresna jotzen da eta horregatik bakarrik onuragarri suertatuko zaielako ustean daude. Horretan daude euskal alderdi nazionalistak ere, zeintzuek nolabaiteko konfiantza ematen baitiote EBri gai honetan, beste askotan gogoz kritikatzten duten bitartean. Kontraesana nabaritzen da hemen, ezen nazio arazoa konpontzeko erakunde ezegokia jotzen bada orain, zergatik lortuko da epe luzera?

EB onuragarria edo kaltegarria den nazio arazotik haragoko arloei kasu eginik adierazten dute alderdiek, bakoitzaren eredu ekonomiko, politiko, sozial eta kulturalaren arabera. Hau da, EBren egokitasuna alderdi politiko modura aztertu behar dute gaur egun alderdi abertzaleek, ez nazio arazoaren ikuspuntutik, beronetan ez baitago aurrerantzerako planteamentu eginik, asmoak, iragarpenak eta desioak baizik. Nazio arazoaren konponketa EBri atxikirik ulertzea, Europa batu idealetik EBra egiten den lekualdaketa baino ez da; desiratik asko, baina errealtatetik gutxi. Posible litzateke ezer lortzea horren aldeko presio gartsua egingo balitz, baina hein batez hori bera oraingo estatuetan ere egin daiteke. Baldintzak desberdinak lirateke, hori bai, eta errazago izan liteke nazio arazoa EBn konpontzea, estatuek indarra murrizturik edukiko bailukete, baina presioa beti egin beharko da. Esan nahi da, hortaz, EB, orain

planteatuta dagoen moduan, ezgai dela arazo horri aurre egiteko. Eta bilakatu beharko dela helburu hori betetzeko. Bilakaerarako zenbat denbora behar den, eta posible den, ikusteko dago, baina ez dirudi epe laburreko helburua denik. Ikusteko dago ere, EBk daraman «Europa batuaren» eredia profitagarria den nazionalistentzat nazio arazo honetan, ala beste nonbait bilatu behar den eredu hori eta ez EBn. Euskal alderdi nazionalistek erabaki behar dute EB honi eustea merezi duen ala ez eta erabaki horretarako argudioak zehaztu beharko dira, argi utzirik, nazionalista modura, nazio arazorako konponbidea izan daitekeen ala ez eta nola. Baina azterketa oso hau Europako Batasuna erakundeari egokiturik egin behar da, eta ez ideala den Europa batuari.

Oraingo EB Europako nazio arazoa konpontzeko ezgai delako argudioa defenditu dut. Horren arabera, Euskal Herriaren nazio arazoaren irtenbidea erakunde honexetan gauzateari politika okerra deritzot. Gehiago izan daiteke koartada bat benetako ustea baino, eta gehiago atzeratze-ko taktika, hura berrindartzeko modua baino, denbora luzez ez baitago bertatik (eta hori erakundearen norabidea berbideratzeko indar nahikoa batuko balitz) horrelako helbururik betetzerik. Hala ere, eta hona arrazoi nagusietako bat aurreko bideak indarrean jarrai dezan, independentzia helburua epe luzera ipintzen dute bere defendatzaileek eta, era berean, beraren errebindikazioa koartada ere izan liteke benetako ustea baino. Era horretara, oinarriko nazionalistak biak onar ditzake, maila idealean, bietan bermatzen baita burujabe izateko aukera (horregatik ez diote eragin handirik egiten EAJko bozemaile independentzizaleari jaurtikitzen zaizkion mezu independentzizaleek). Epe luzera planteatzen direnez, biak dira onargarri, biak baitira gauzaezin bezain gauzagarri. Bata edo bestearen aldeko jarrerara norberaren hobespen politikoak markatzen du, alderdi abertzaleak, errepikatu beharrik ez dago, politika jarduerak banatzen baititu. Helburu nagusi bi horietatik epe laburrera gauzagarri antzematen den lehenak, ordea, arrakasta gehiago duke abertzaleak proiektu berean biltzen. Horra desafioa. ♪

1. Hor-hemenkako artikulua labur edo iritzi publikoek gain, ondoko materialak erabili ditut: EArako, *Ponencias. Congreso Constituyente* (1987), *II Congreso. Ponencia política* (1990), *1994-1999 urteetarako Europako Parlamentuko gure lan-programen azalpena* (1994); EAJrako, *Hauteskunde egitaraua. Geure Udalean, geure aldundian, European* (1987), ... *y ahora EUROPA. El proyecto del Partido Nacionalista Vasco en Coalición Nacionalista* (1989), *Es tiempo de unir fuerzas* (1994); EErako, *Hemendik —V. Biltzar Nagusia, 1992ko otsailaren 8an, Hemendik X: 103* (1992).
2. Alderdi hauek agiri gutxiago daukate gai honetaz, nahiz eta azken urteetan hausnarketa gehiago igarri. HBren «Europa, Alternatiba eta kritikak» (1994) lan luzea kontsultatu dut. Zutik-ek eta Ipar Euskal Herriko alderdiek, ostera, ez dute kanpainarik egiten Europarako hauteskundeetan eta ez dago, hortaz, agiri ofizialik gai honetaz. HArako «Maastricht? Ez, Milesker» (Patxa-Oldartzen, 1992) kontsultatu dut. Gainera, Kongresuetako adierazpen orokorrez, egunkari eta aldizkarietan irakurritako artikulua laburrez eta iritzi publikoek baliatu naiz ideia orokor hauek erazteko.

Aipamenak

- GALLISOT, René (1992): «Transnacionalización y Europa», in APALATEGI, Jokín —zuz.—: *Movimientos sociales y nacionalismo*, Gasteiz: Instituto de Estudios sobre Nacionalismos Comparados, 150-170. or.
- GORTAZAR, Guillermo —zuz.— (1994): *Visiones de Europa. Analisis de una controversia política*, Madril: Noesis.
- HEATER, Derek (1992): *The idea of European unity*, Leicester: Leicester University Press.
- KEATING, Michael (1996): *Naciones contra el Estado. El nacionalismo de Cataluña, Quebec y Escocia*, Bartzelona: Ed. Ariel (1. arg. ingelesez urte berean).
- MANN, Michael (1993): «Los estados-nación en Europa y en otros continentes. Diversificación, desarrollo, supervivencia», *Debats* 46, Abendua, 102-113. or.
- SMITH, Gordon (1987): «¿Tiene futuro el estado-nación?», in TIVEY, Leonard —koord.—: *El Estado Nación*, Bartzelona: Ed. Península (1. arg. ingelesez 1981ean), 247-259. or.
- ZABALO, Julen (1994): «Alternatiba bat independentziari: euskal nazionalismo ez independentzizalearen jokabidea», *Inguruak* 8, Urtarrila, 169-183. or.
- ZABALO, Julen (1997): *Europako (zein?) Batasuna. Etorbizuneko egituraketa politiko posibleez*, Bilbo: Euskaltzaindia / BBK.

kultura • 117

500 urte eta oraindik etxeko giltza • *Goldberg*, norentzat?

• Oteiza eta bere lagunak

ALBERTO BARAND IARAN

literatura • 123

Ajeak • Txoriak • Isladak • Harira • Aroa

EDORTA JIMENEZ

ikuskitzuna • 130

Eredu irlandarra • Folka jalgi hadi mundura

• Telebista lokalen iruzurra • Hogei urte

• Historiaren irudiak

IMAN OL AGIRRE

soziolinguistika • 136

Euskal ikaskuntza • Euskal unibertsitatea

• Nafarroako euskara • Zer dio euskal komunitateak

• Kontseilua

ERRAMUN BAXOK

telepolis • 142

Aukera paregabea • Microsofteko milioiak

• Ekimen interesgarriak • Erlea

LUIS FERNANDEZ